

**Vmbo:
RUIM BAAN
VOOR TALENT!**

Colofon

Het boekje “Vmbo: ruim baan voor talent!” maakt deel uit van de serie “Meer rood op straat”. Eerder verschenen: “Buurten voor bewoners” (2003), “Lang leve het vmbo” (2004), “Jeugd zorg voor de toekomst” (2004) en “Buurten voor bewoners # 2” (2006).

In deze serie is een verslag te vinden van de werkbezoeken die de PvdA rondom een bepaald thema aflegt.

Op 24 november 2008 bezochten PvdA-Kamerleden en bewindslieden een groot aantal vmbo-scholen.

Auteurs: Staf Depla, Roselie Kommers, Dagmar Letanche
Fotografie: Ronald Hoeben

Reacties zijn van harte welkom. Zij kunnen gemaild worden naar s.depla@tweedekamer.nl of per post t.a.v Staf Depla, Postbus 20018, 2500 AE Den Haag.

Voor meer informatie kunt u ook terecht bij: Staf Depla of Walfred Haans (w.haans@tweedekamer.nl).

PvdA april 2009
Staf Depla
Lid Tweede Kamer PvdA
www.stafdepla.nl

Voorwoord

In het voortgezet onderwijs zitten de meeste leerlingen op het vmbo. Tegelijkertijd is deze vorm van voortgezet onderwijs het meest aan kritiek onderhevig. Tegen die achtergrond was het vreemd dat de invoering van het vmbo aanvankelijk niet in de onderzoeksopdracht van de Tweede Kamer naar de Onderwijsvernieuwingen van de jaren negentig zat. Als commissie hebben we het vmbo toch meegenomen en dat was achteraf gezien een hele goede beslissing. Het vmbo kreeg bij haar aanvang een loodzware opdracht mee. Toch was de conclusie van onze commissie dat het vmbo het veel beter doet dan veel mensen denken.

Natuurlijk geldt de belangrijkste waarschuwing van onze commissie - overheid let op de onderwijskwaliteit - voor het hele onderwijs en dus ook voor het vmbo. Als we echt het beste uit kinderen willen halen, dan zullen we ambitieus met talent om moeten gaan. En dan moeten we niet meer teruggrijpen op eenvormige oplossingen voor al die verschillende kinderen. Juist voor kwetsbare kinderen geldt dat gelijke kansen vragen om ongelijke behandeling. Dat besef klinkt goed door in dit boekje.

Het is tegelijkertijd belangrijk het vertrouwen tussen de politiek en het onderwijs en het maatschappelijk vertrouwen in de kwaliteit van het onderwijs te herstellen. En die ambitie lees ik terug in de visie van de PvdA op het vmbo!

*Jeroen Dijsselbloem
oud-voorzitter van de Parlementaire Onderzoekscommissie
Onderwijsvernieuwing*

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	7	4. De grote steden	42
Feiten en cijfers	10	Segregatie	43
1. Goed onderwijs	12	We zetten in op	43
Kwaliteit van docenten	13	Extra geld	46
Basiskennis en –vaardigheden	15	Rol van de gemeenten	48
Maatwerk en differentiatie	18	5. Beter imago	49
Didactiek	20	Veilig en thuis op school	50
Stages en relatie met het bedrijfsleven	21	Ouders betrekken	51
Verbeteren zwakke scholen	23	Leerlingen actief betrekken	52
Examens en toetsen	25	School in de buurt	52
2. Gelijke kansen	27	Menselijke maat	53
Maatwerk en differentiatie in schoolsoorten en opleidingen	28	Goed onderwijs	54
Doorstromers en stapelaars	31	Mooi schoolgebouw en kans op een goede baan	54
Niet altijd samen naar school	33	Conclusies en aanbevelingen	55
Ook zonder startkwalificatie kans op een baan:	36	Noten	58
Hindermacht regionale samenwerking	36	Met dank aan	59
3. Schooluitval	37		
Voorkomen is beter dan genezen	37		
Niet weggijken maar aankijken	38		
Structuur en verbondenheid	39		
Schoolmaatschappelijk werk	39		
Rol van het primair onderwijs	40		
Vmbo/mbo-scholen	40		
Stapelen en doorstromen	41		
Zomerscholen	41		
Sport, cultuur en vakmanschap	41		

INLEIDING

Dagelijks gaat een half miljoen kinderen naar een vmbo-school, waar veel toegewijde leerkrachten klaarstaan om hen voor te bereiden op een beroepsopleiding of de havo en uiteindelijk ook op de arbeidsmarkt. Een opleiding waarmee kinderen de kans krijgen hun talenten te ontwikkelen, waarmee ze vooruit kunnen in het leven, een baan krijgen en hun draai vinden in onze samenleving. Als ze hun opleiding hebben afgerond, kom je ze overal tegen. Bij de bakker, in het verzorgingshuis, bij de technische dienst, als aannemer, achter het loket of in de garage. Het vmbo leidt mensen op voor de rug-gengraat van onze economie en samenleving.

Hoewel het op veel vmbo-scholen heel goed gaat, moeten we onze ogen niet sluiten voor de problemen op het vmbo. Te veel jongeren verlaten de school zonder diploma of stromen niet door naar het mbo. Te veel scholen scoren zwak, het onderwijs is er niet goed genoeg. Scholen en docenten zeggen onvoldoende ruimte en middelen te hebben om het maatwerk te leveren en de begeleiding te bieden die nodig zijn om kinderen echt gelijke kansen te bieden. Incidenten met veiligheid op en rond vmbo-scholen halen gemakkelijk het nieuws. Zeker het imago van vmbo-scholen in de grote steden is negatief.

Het sociaaldemocratisch ideaal van gelijke kansen, ongeacht afkomst of inkomen, is voor ons nog steeds springlevend. De kwaliteit van het onderwijs speelt daarbij een sleutelrol. Onderwijs is dé emancipatiemachine. Maar die emancipatie-

machine hapert voor te veel jongeren op het vmbo. In het vmbo zitten verhoudingsgewijs veel kinderen voor wie een voorspoedige schoolcarrière niet vanzelfsprekend is. Scholen werken er hard aan om ook deze kinderen een goede toekomst te bieden. Maar zij kunnen dat niet alleen. Ze hebben naast de ouders en andere hulpverleners ook de politiek nodig. Artikel 23 van de grondwet stelt niet voor niets: goed onderwijs is een onderwerp van aanhoudende zorg van de overheid!

Een kerntaak van de overheid is het garanderen van de kwaliteit van ons onderwijs. Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat de zorg voor goed onderwijs in goede handen is - én blijft - bij de overheid. Zij moeten de overheid kunnen aanspreken op de zorg voor het onderwijs: erop kunnen vertrouwen dat diezelfde overheid niet wegstapt, maar haar verantwoordelijkheid neemt wanneer de kwaliteit van het onderwijs in het geding is.

De commissie Dijsselbloem, die de onderwijsvernieuwingen heeft onderzocht, is tot de conclusie gekomen dat de overheid hier onvoldoende in geslaagd is. De kwaliteit van het

onderwijs staat onder druk. Bij de aanvang van het vmbo is onvoldoende rekening gehouden met de verschillen tussen leerlingen. De commissie heeft de pijnlijke conclusie getrokken dat het doel van de onderwijsvernieuwing - het verbeteren van onderwijskansen voor kinderen - niet is bereikt. De meest kwetsbare leerlingen zijn daarvan de dupe geworden.

De politiek moet scholen, docenten, leerlingen en ouders te hulp schieten om alle kinderen goed onderwijs te bieden. Kern van het kabinetsbeleid is het verhogen van de kwaliteit van docenten door verlaging van de werkdruk, betere beloning en betere opleiding. Het kabinet zet in op kwaliteit en niveau van de basiskennis: rekenen, taal, Engels en burgerschap.

In dit boekje formuleert de Tweede Kamerfractie van de PvdA ideeën voor de toekomst van het vmbo. Op 24 november zijn ministers, staatssecretarissen en Kamerleden van de PvdA op bezoek geweest bij 35 vmbo-scholen in het land. Op deze bezoeken hebben we onze voorstellen besproken met leraren, leerlingen, schoolleiders. Het resultaat is in dit boekje te lezen.

Wij vinden het tijd om met een positieve, maar kritische blik te kijken naar het vmbo en ons zelf en mensen in het veld de vraag te stellen: wat gaat er goed en wat moet er beter?

We borduren voort op onze inzet in het kabinet en de lessen van de commissie Dijsselbloem. We leggen de nadruk op kwaliteit en herwaardering van de basis en geven een aantal oplossingen voor de problemen en plannen voor het verbeteren van het vmbo.

Dit is de agenda die richting geeft aan de wijze waarop wij ons komende jaren voor het vmbo willen inzetten. Het is daarmee het vervolg op het boekje "Lang leve het vmbo" dat de PvdA-fractie in 2004 presenteerde.

FEITEN EN CIJFERS

Aantal jongeren op het vmbo

- 54 procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs gaat naar het vmbo, dat zijn ongeveer een half miljoen kinderen
- 3 procent (ongeveer 24.000 kinderen) volgt praktijkonderwijs

Het vmbo kent vier leerwegen

- theoretische leerweg (voormalige mavo) (TL)
- gemengde leerweg (GL)
- kaderberoepsgerichte leerweg (KB)
- basisberoepsgerichte leerweg (BB)

Binnen deze vier leerwegen bestaan er vier sectoren: techniek, zorg en welzijn, economie en landbouw. Bij elke sector en elke leerweg horen bepaalde vakken waarin aan het eind van de opleiding examens gedaan moeten worden.

Voor kinderen voor wie het niveau van het vmbo te hoog is of die door andere beperkingen of problemen niet naar het reguliere onderwijs kunnen, is er het praktijkonderwijs en het speciaal voortgezet onderwijs.

Kinderen die meer aandacht en begeleiding nodig hebben, maar die wel een reguliere vmbo-school kunnen bezoeken, vallen onder het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo).

Van alle leerlingen die aan het vmbo beginnen

- stroomt 86 procent door naar het mbo,
- stroomt 8 procent door naar de havo, (van vmbo g/t leerlingen stroomt 20,3 procent naar havo)

- stroomt 6 procent met diploma uit, maar gaat niet door naar het vervolgonderwijs en
- verlaat 1 procent zonder vmbo-diploma het onderwijs (van alle leerlingen uit niveau 3 en 4).

Een gedeelte van de ongediplomeerde leerlingen keert na één of twee jaar terug naar het onderwijs.

(Cijfers min. OCW 2007)

1. GOED ONDERWIJS: VMBO'ERS KUNNEN MEER DAN WE DENKEN

Uit de praktijk: "Als docent moet je flexibel zijn, aansluiting zoeken bij de leerlingen en niet zomaar een programmaatje afdraaien. Is er bijvoorbeeld een scherm van een trekker kapot en willen ze dat hier maken, dan kan dat. Of de brommer? Geen probleem. Het gaat om dingen die hen aanspreken, uit het dagelijkse leven, niet om modules die ver van de dagelijkse praktijk staan."

Kinderen hebben recht op goed onderwijs, recht op de kans om het beste uit zichzelf te halen. Alleen dan kan de emancipatiemachine die onderwijs is, goed draaien. De laatste jaren blijkt die machine voor te veel leerlingen niet goed genoeg te werken. Veel kinderen met laag opgeleide ouders volgen zelf ook een lagere opleiding. Goed onderwijs dat aansluit bij de mogelijkheden en talenten van kinderen, is noodzakelijk om deze emancipatiemachine weer goed te laten draaien.

Goed onderwijs dat kansen biedt, kenmerkt zich door:

- a) aansluiting bij het niveau en talent van leerlingen en
- b) een goede basis.

De kwaliteit van het onderwijs op het vmbo is de afgelopen jaren onder druk komen te staan, doordat er te weinig rekening is gehouden met verschillen tussen leerlingen. De goede basis die het onderwijs behoort te bieden, is daardoor niet gewaarborgd. De lat is de laatste jaren te veel op één niveau gelegd. Bij de oprichting van het vmbo is de lat voor

veel leerlingen te hoog gelegd en vervolgens - om de leerlingen bij de les en binnen de school te kunnen houden - is hij over de gehele linie weer verlaagd. Met als gevolg dat een groot aantal leerlingen te weinig uitgedaagd werd. Wanneer we niets van leerlingen vergen, kan het niveau ook niet omhooggaan. Voor de basisvaardigheden, de kern van het onderwijs, moeten we meer van leerlingen eisen. Tegelijkertijd moeten we voor leerlingen voor wie de lat nu te hoog blijkt te liggen, onderwijs bieden dat beter aansluit bij hun mogelijkheden en talenten.

De overheid is verantwoordelijk dat het onderwijs in Nederland van goede kwaliteit is. Zij is er op aanspreekbaar wanneer dit niet geboden kan worden. Wanneer je politici niet kan aanspreken op de kwaliteit van het onderwijs, wie dan wel? De overheid moet pal gaan staan voor dit goede onderwijs.

GOED ONDERWIJS STAAT OF VALT MET DE KWALITEIT VAN DOCENTEN

Voorwaarden voor goed onderwijs zijn goede scholen met bevlogen docenten en een prettige omgeving. We moeten de docent als professional centraal stellen. Die professionaliteit vereist ook dat de docenten zich gezamenlijk voor de leerlingen en goed onderwijs verantwoordelijk voelen. Schoolleiding en management moeten zich inzetten om het vertrouwen te herstellen tussen docent en management, zodat zij samen werken aan een goede school en aan goed onderwijs. De eerste stap is de investering van 1 miljard euro door dit kabinet in leraren.

VOORSTELLEN:

- **De schoolleiding is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de docenten:** betrokkenheid van de schoolleiding bij het wel en wee van docenten is van essentieel belang voor de kwaliteit van het onderwijs en van de school. Wanneer docen-

ten goed presteren moet dat gewaardeerd worden, wanneer docenten onder de maat presteren moet de schoolleiding zorgen dat er wordt geïnvesteerd in adequate bijscholing en begeleiding. Goed personeelsbeleid is in het belang van de leerlingen, de collega's en de docent zelf.

- **Schoolleiders en besturen moeten zich geregeld laten bijscholen:** een goede schoolleider moet zijn team inspireren. Een goede schoolleider is betrokken bij docenten, fungeert voor het docententeam als coach, heeft oog voor de relatie met de omgeving (de buurt waarin de school staat, bedrijfsleven, ouders), voor de 'eigenaardigheden' van de groep leerlingen en heeft een heldere visie op de rol van zijn school. Schoolleiderschap is een vak dat men niet automatisch beheerst. Scholing en bijscholing zijn dus geen overbodige luxe. Dit geldt ook voor het bovenschools management.
- **Verlagen van de werkdruk:** kleinere klassen, meer tijd voor onderwijs door meer tijd voor begeleiding, meer mogelijkheden voor differentiatie in salaris, aanstellingen met minder uren voor jonge docenten. Het verlagen van de werkdruk betekent ook dat scholen niet met een onmogelijke opdracht opgezadeld moeten worden. Gebleken is dat met de huidige bekostiging de 1040-urennorm niet haalbaar is en dat de verantwoordingslast enorm is. Begeleide leertijd is belangrijk. Daarom moet er een urennorm blijven, maar die moet wel haalbaar zijn. Bij de invulling van de urennorm moet rekening gehouden worden met de verschillende behoefte aan begeleiding en onderwijstijd tussen gymnasium en vmbo.
- **Bevoegdheid van docenten:** de lerarenopleidingen moeten beter worden. Er moet veel meer aandacht komen voor specifieke kennis en vaardigheden die nodig zijn voor het werken op het vmbo. Docenten horen, zeker ook bij leergebieden, voldoende bevoegd te zijn om de vakken die ze geacht worden te onderwijzen, ook echt te kunnen overbrengen. Studenten moeten de mogelijkheid krijgen zich te specialiseren in het vmbo-onderwijs.

- **Leerplicht docenten:** docenten moeten genoeg tijd krijgen om hun vak bij te houden. Een docent die zijn vak niet bijhoudt, moet daarop worden aangesproken. Waarom zou een arts wel verplicht zijn zich bij te scholen en een leraar niet? Binnen de lerarenopleidingen moet ook voldoende ervaring met de beroepspraktijk worden ingebed. Docenten aan de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg moeten daarom ook verplicht bij het bedrijfsleven langskomen om op de hoogte te blijven van wat er zich daar afspeelt. Dit betekent ook dat hun bij- en nascholing goed moet worden geregeld.

Uit de praktijk: *“We hebben gekozen voor 19 lessen van 65 minuten, dat geeft rust in het aantal contactmomenten. Daarnaast wordt er op een andere wijze gewerkt aan het verminderen van de werkdruk: er is bijvoorbeeld een reeks cursussen op de woensdagavond over problemen waar leraren tegenaan lopen zoals leiderschap, conflictbeheersing en agressie. De leraren moeten weliswaar twaalf weken lang op woensdagavond aanwezig zijn, maar door die cursus kunnen ze het lesgeven overdag veel beter aan. Uiteindelijk werkt de cursus dus werkdrukverlagend. Ook vergaderen we niet eindelijk met grote groepen, maar gebeurt dat in kleine werko-verleggroepen. Daarnaast heeft de directie niet alleen aandacht voor de talenten en ambities van de leraren, maar ook voor de mens achter de leraar.”*

BASISKENNIS EN -VAARDIGHEDEN VAN DE LEERLINGEN MOETEN OP ORDE

De basisvaardigheden rekenen, taal en burgerschap van vmbo'ers moeten op voldoende niveau zijn of worden gebracht. Juist zwakke leerlingen en leerlingen uit lagere sociaal-economische milieus hebben last van het feit dat er

slechts beperkt eisen gesteld worden aan hun basiskennis en basisvaardigheden. Ruimte voor basisvaardigheden betekent dat er aan andere zaken die op zich ook waardevol zijn, minder aandacht moet worden besteed. Bijvoorbeeld de keuze in het verleden om vmbo'ers met het vak Frans lastig te vallen, was in dit licht onverstandig.

Het is niet alleen de taak van het vmbo om de basisvaardigheden op niveau te brengen, ook het basisonderwijs heeft die verantwoordelijkheid.

Rekenen en taal

Rekenen en taal zijn de basis van de basis. Ze vormen een absolute noodzaak om mee te kunnen draaien in de maatschappij. Er moet niet alleen meer aandacht komen voor rekenen en taal, ook de lat voor het minimale niveau moet omhoog. Het uitgangspunt is dat in principe iedereen het

minimumniveau - dat absoluut nodig is om succesvol door te stromen naar een vervolgopleiding en de arbeidsmarkt - voor rekenen en taal moet kunnen halen. Daarnaast moeten er verschillende streefniveaus worden vastgesteld, die aansluiten bij de niveauverschillen van leerlingen. We moeten niveauverschillen tussen leerlingen niet verdoezelen, maar serieus nemen en de leerlingen stimuleren en ondersteunen om verder te komen.

Burgerschap en sociale vaardigheden

Om als burger volwaardig mee te kunnen draaien in de maatschappij, moeten we weten hoe we met elkaar omgaan en basiskennis hebben van hoe de maatschappij in elkaar zit. Hierbij gaat het niet zozeer om theoretische kennis van de staatsinrichting, maar om de vaardigheid volwaardig in de maatschappij te kunnen meedoen.

De vaardigheden die vereist zijn in het dagelijks leven en het bedrijfsleven, zijn het uitgangspunt van de school. Leraren moeten zich bewust zijn van het feit dat zij een voorbeeldfunctie hebben: een goede leraar is een spiegel en een ijkpunt.

Het is aan de scholen om te bepalen aan welk maatschappelijke onderwerp ze wel of geen aandacht willen besteden, maar ze moeten hun keuze wel kunnen verantwoorden. Een bepaald onderwerp heeft in de ene omgeving meer prioriteit dan in de andere. Zo is het in Amsterdam West en op de Veluwe meer voor de hand liggend dat er aandacht besteed wordt aan gelijke rechten voor homoseksuelen.

Beroepsoriëntatie

Voor het succesvol doorlopen van een onderwijs carrière is het van belang te weten wat je kunt en waar je heen wilt. Kinderen die niet weten wat ze willen of wat ze kunnen, kiezen vaak verkeerd en raken gedemotiveerd. Te veel kinderen keren daardoor de school helemaal de rug toe.

Beroeps- en loopbaanoriëntatie zouden een vast onderdeel moeten zijn bij vakken en lessen. Goede beroepsoriëntatie

bestaat niet zozeer uit beroepskeuzetesten en informatie over opleidingen door decanen, maar uit het in de praktijk laten ervaren hoe het er in bepaalde beroepen aan toegaat. Het is belangrijk dat leerlingen kennis maken met de beroepspraktijk, de praktijk van dichtbij zien en beleven.

RUIMTE VOOR MAATWERK EN DIFFERENTIATIE

Maatwerk

Maatwerk moet in de klas worden gerealiseerd. De diversiteit van de doelgroep betekent dat uniforme oplossingen niet werken. Bij maatwerk bestaat het gevaar dat er van sommige jongeren minder wordt gevraagd dan zij zouden aankunnen, maar als daarom de lat maar op één niveau wordt gelegd, dan doet dat evenmin recht aan de capaciteiten van veel andere jongeren, zodat zij afhaken. Dat laatste gevaar weegt voor ons zwaarder dan het eerste. Het is aan de professionaliteit van de docenten om in te schatten hoe men het meeste recht kan doen aan wat een individuele jongere aankan. Niet langer moet het niveau van het zwakste vak maatgevend zijn voor het niveau van alle andere vakken. Daarom moeten scholen de mogelijkheid krijgen leerlingen één vak af te laten sluiten op een lager niveau.

Indeling Sectoren

Leerlingen kunnen nu op 133 verschillende manieren met een diploma het vmbo verlaten. Juist hierdoor zijn er allerlei schotten ontstaan tussen leerroutes en opleidingen waardoor de keuzemogelijkheden voor leerlingen eerder beperkt worden dan uitgebreid. Ook belemmeren de schotten scholen die nieuwe programma's willen aanbieden, waarmee jongeren verleid worden te kiezen voor opleidingen waarmee ze bredere mogelijkheden en kansen op de arbeidsmarkt hebben. Iedereen weet dat het aantal techniek-leerlingen terugloopt. En juist daar is veel werk. Het omgekeerde geldt voor de administratieopleidingen. Een vmbo-school in

Zeeland is een beroepsgerichte opleiding Multimedia, Theater en Vormgeving begonnen, waardoor jongeren op een voor hen aansprekende manier toch in aanraking komen met onder meer lichttechniek en decorbouw. Vaak stromen zij daarna door naar technische mbo-opleidingen waarmee ze met gemak werk vinden. De huidige sectorindeling frustréert dergelijke initiatieven.

Scholen moeten de mogelijkheid krijgen de indeling in sectoren los te laten. Daardoor krijgen zij de ruimte programma's en leerwegen aan te bieden die aansluiten bij hun onderwijsvisie en waaraan de leerlingen behoefte hebben.

Voorwaarden zijn dat de basiskennis (kerncurriculum) gegarandeerd is en dat programma's afgestemd zijn met het regionale bedrijfsleven. Deze vrijheid is een recht, geen plicht. Scholen mogen ook vasthouden aan de huidige indeling van sectoren.

Vroege schoolkeuze

Voor sommige jongeren zal uitstel van de schoolkeuze een verbetering betekenen, voor anderen juist niet. Het uitstellen van studiekeuze is goed, maar moet niet worden opgelegd. Gezien de diversiteit van de populatie bestaan er geen uniforme oplossingen voor alle leerlingen. Het vmbo-t is een brede opleiding die zowel (voor een beperkte groep) voorbereidt op doorstroming naar havo, als (voor een groter deel) op doorstroming naar mbo, niveau 3 en 4.¹

Jongeren die meer in hun mars hebben maar door taalachterstand niet goed mee kunnen komen, krijgen de kans om zich na de basisschool te laten bijscholen in zogenoemde voetklassen of schakelklassen. Deze mogelijkheden kunnen voor sommige leerlingen een goede uitweg bieden, voor anderen is het van groot belang dat er ruimhartig overstapmogelijkheden worden geboden.

Ook de mogelijkheid om na de derde vmbo-klas naar het mbo door te stromen of een jaar extra op het vmbo te blijven, zal voor sommige jongeren een goede oplossing zijn.

Vmbo/mbo-trajecten

Kinderen op het vwo en havo blijven tot hun zeventiende of achttiende op school. Juist bij het vmbo laten we kinderen op hun zestiende al overstappen naar het grote en, in verhouding tot de vmbo's, anonieme ROC. Voor veel jongeren zou de kans op schooluitval een stuk kleiner zijn, wanneer ze de overstap ook pas op hun zeventiende of achttiende maken. Vmbo-scholen moeten daarom de ruimte krijgen om vmbo/mbo-opleidingen op te zetten, al dan niet in samenwerking met ROC's. Zulke initiatieven moeten van de instellingen zelf komen. Het is hierbij niet de bedoeling dat ROC's massaal vmbo's kunnen gaan overnemen. Als de toekomst van de jongeren centraal gesteld wordt, moeten scholen er onderling uit kunnen komen. Voor verschillende kinderen is ook een verschillend aanbod gewenst. Sommige scholen kunnen zich concentreren op een goede afstemming tussen vmbo en mbo, maar het is ook waardevol als andere scholen zich juist richten op een goede afstemming tussen vmbo en havo.

DIDACTIEK

'Den Haag' gaat niet over de didactiek van het onderwijs. Toch willen wij hier wel iets over zeggen. Scholen, docenten maar ook de politiek moeten zich bewust zijn van de verschillen tussen scholieren en de wijze waarop veel vmbo-leerlingen leren en met informatie omgaan. Uit onderzoek² blijkt dat onder andere de vrijheid van het zelfstandig leren en het eigenaar zijn van je eigen leerproces, niet goed aansluit bij de wijze waarop veel vmbo'ers kennis en vaardigheden opdoen. Leerlingen op het vmbo krijgen graag veel instructie en persoonlijke aandacht van docenten. Als ze een open opdracht moeten vervullen, vragen ze om extra instructie en gaan ze niet direct aan de slag. Ze werken graag samen, omdat dat zo gezellig is, maar niet omdat het een hoger rendement oplevert. Te ver doorgeschoten nieuw leren is dus zeker aan deze jongeren niet besteed.

Anderzijds wordt op de arbeidsmarkt wel een bepaalde mate van zelfstandigheid gevraagd. Ook aan jongeren die op het laagste niveau onderwijs volgen. Scholen staan voor de uitdaging deze twee werelden met elkaar te verbinden.

STAGES EN RELATIE MET HET BEDRIJFSLEVEN

Het onderwijspersoneel moet kennis hebben van de beroepspraktijk. Vakleerkrachten zijn afkomstig uit het bedrijfsleven, werken nog voor een deel in het bedrijfsleven of hebben ten minste stage gelopen in het bedrijfsleven. Dit is belangrijk voor de kwaliteit van het onderwijs, de kwaliteit van de stagebegeleiding en de voorbereiding van leerlingen op de beroepspraktijk.

Lang niet alle vmbo'ers hebben een goed beroepsbeeld. Er lig-

gen mogelijkheden om vmbo'ers juist extra te motiveren via praktische beroepsoriëntatie. De beroepspraktijk moet zich daarom inspannen voor het onderwijs door stageplaatsen te bieden. Minister van Sociale Zaken moet bevorderen dat stageplaatsen onderdeel worden van het sociaal akkoord. De relatie met het bedrijfsleven vormt nog te zeer een blinde vlek voor de vmbo-scholen. Juist nu er sprake is van een economische crisis, wordt het des te noodzakelijker om veel energie te steken in stageplaatsen. Naast afspraken in een sociaal akkoord moet op lokaal niveau de gemeente een ondersteunende rol spelen. Alleen als werkgevers, scholen en gemeente goed samenwerken en zo bedrijven en scholen duurzaam aan elkaar verbinden, zullen er niet alleen in goede maar ook in slechte tijden voldoende stageplaatsen zijn. Het risico op discriminatie is groter in tijden van te weinig stageplekken. Het is onacceptabel als jongeren in hun schoolcarrière belemmerd worden, omdat ze gediscrimineerd worden. Dit moeten scholen, bedrijven en gemeente samen actief bestrijden.

Uit de praktijk: "In het tweede jaar volgen onze leerlingen een maatschappelijke stage, de beroepsstage zit in het derde of vierde jaar. De leerlingen lopen twintig weken keer acht uur stage, meer dus dan de wettelijk veertig uur, maar dat komt omdat dit een handelsschool is. De school heeft een lange voorgeschiedenis van stages en dus durven veel ondernemers het klakkeloos aan leerlingen van de school een stageplaats te geven. Bovendien hebben allochtone leerlingen vaak een eigen ondernemersnetwerk: ooms, neven, broers hebben een eigen zaak waar ze graag een familielid een stageplaats aanbieden. Die contacten zijn erg belangrijk en worden dan ook door de leraren en directie gekoesterd. Leerlingen krijgen sollicitatietraining, Ze moeten netjes gekleed naar school komen en dan rondjes door de klas lopen waarbij de andere leerlingen commentaar mogen geven, Zo leren ze zichzelf te presenteren en dwing je ze 'ongedwongen' om over dit soort zaken na te denken."

VERBETEREN VAN ZWAKKE SCHOLEN

Een zwakke school is niet per se een school die qua opbrengsten achterblijft. Zwakke scholen voegen niet voldoende toe; ze halen niet het 'maximale' uit de kinderen. Een zwakke school kan pas weer goed worden, wanneer de school een visie heeft: het onderwijs moet aansluiten bij de leerlingpopulatie, de omgeving van de school en de rol van de school hierin. We zullen niet langer gedogen dat zwakke scholen jaar na jaar doormodderen. Er moet sneller worden ingegrepen als de inspectie constateert dat een school zwak is. Het is de taak van het management om aan te zien komen dat de school dreigt af te glijden en om daar de nodige maatregelen tegen te nemen. Niet iedere manager is daartoe in staat.

We moeten verschillende stappen en gradaties onderscheiden in de ondersteuning van zwakke scholen:

- *Regulier onderhoud:* intervisie tussen schoolleiders en docenten om te voorkomen dat scholen zwak worden. Schoolbesturen moeten hun verantwoordelijkheid nemen in het bewaken van de kwaliteit van de scholen.
- *EHBO voor zwakke scholen:* vliegende brigades van ervaren schoolleiders en leraren die zwakke scholen er weer bovenop helpen. De EHBO voor zwakke scholen is nog onvoldoende georganiseerd. Bestaande structuren bij landelijke pedagogische centra en het centrum voor zwakke scholen bieden niet dat waar de schoolleiders om verlegen zitten als de inspectie zo'n negatief oordeel velt.
- *Adempauze voor zwakke scholen:* zwakke scholen die te maken krijgen met een snelle terugval van leerlingen, moeten niet meteen het volgende jaar gestraft worden met een lagere vergoeding. Het schoolbestuur moet dan wel meewerken aan een verbeterplan en zich tijdelijk 'onder curatele' laten stellen en deskundige hulp aanvragen. Een soort vrijwillige artikel 12-procedure (zoals deze bestaat in de Gemeentewet).

- *Als bovenstaande maatregelen niet helpen*, moeten de directie en/of leidinggevenden vervangen worden.
- *Als scholen dan na drie jaar nog slecht presteren*, moeten ze niet langer gefinancierd worden. Er moet een wet komen waarmee de minister scholen sancties kan opleggen als de kwaliteit, ondanks het inspectietoezicht, onder de maat blijft. De overheid (rijk of gemeenten) dragen dan zorg voor het stichten van een nieuwe, betere school wanneer er anders in de buurt onvoldoende scholen overblijven.

De inspectie moet effectiever ingrijpen bij zwakke scholen.

- *De inspectie moet beoordelen op toegevoegde waarde.* Het oordeel van de inspectie moet zich richten op de leeropbrengsten en de toegevoegde waarde die de scholen bieden. Alleen je best doen is niet goed genoeg. Het inspectieoordeel mag niet uitpakken als een beloning voor risicomijdend gedrag (leerlingen minder kansen bieden). Wanneer een school risicoleerlingen toelaat en/of leerlingen laat doubleren om ze zo meer kans te geven het diploma te behalen waar zij de potentie voor hebben, mag die school daarvoor niet gestraft worden. Vermeden moet worden dat scholen beloond worden met een gunstig inspectie-oordeel voor het toelaten van louter kansrijke leerlingen.
- *Wanneer scholen slecht presteren moet de inspectie ingrijpen.* Er moet niet van uitgegaan worden dat een school na een verbeterperiode van twee jaar weer voldoende zal presteren. Als het nodig is, moet de inspectie geen twee jaar wachten maar eerder actie ondernemen.
- *Verbeterplannen mogen niet blijven steken in een papieren werkelijkheid.* Scholen met een negatief inspectierapport moeten een verbeterplan opstellen en uitvoeren. Die verbeterplannen blijven een papieren werkelijkheid wanneer niet duidelijk is wat de oorzaak is van de achterblijvende prestaties. De inspectie moet niet alleen de verbeterplannen beoordelen, maar ook bekijken of het bestuur, schoolleiding en docenten de goede analyse hebben gemaakt en

in staat zijn de noodzakelijke verbeteringen door te voeren. Kinderen schieten tenslotte niets op met enkel goede bedoelingen.

Uit de praktijk: Ook leerlingen willen dat schoolregels worden gerespecteerd. Erva uit vmbo-4: “De leerlingen zijn veel te vrij op school. Een heleboel kwamen niet om te leren, daarmee verpestten ze het voor degenen die wel wilden leren. De leraren pakten dit probleem niet aan. Het leek hier wel een pret-park. Gelukkig wordt er nu strenger opgetreden. Want ik kom naar school om te leren.”

EXAMENS EN TOETSEN

Goede examens vormen het sluitstuk van goed onderwijs. Leerlingen krijgen met examens de kans te laten zien wat ze hebben geleerd. Een goed examen is een voorwaarde voor een herkenbaar en waardevol diploma.

Leerlingvolgsysteem: De ontwikkeling van leerlingen moet zichtbaar zijn om achterstanden bijtijds in te kunnen halen.

Examens basiskennis/basisvakken:

- Het niveau moet een basis garanderen die iedereen nodig heeft om te kunnen presteren in het vervolgonderwijs en op de arbeidsmarkt. Daarom willen we verscherpt toezicht voor scholen die op het centraal examen significant lager scoren dan bij het schoolexamen.
- Onderzocht moet worden of, net zoals bij havo en vwo, de eis dat leerlingen bij het centrale examen van de basisvakken maximaal één onvoldoende mogen halen (maximaal één 5) ook voor het vmbo zou moeten gaan gelden. Als dit minimumniveau voor een aantal leerlingen te hoog gegrepen is, gaan we niet de eisen verlagen, maar zetten we in op maatwerk zodat ook deze kinderen het beste uit zichzelf kunnen halen.
- We willen het beste uit kinderen halen. Dus moeten we scholen de mogelijkheid geven om examens op verschillend niveau af te leggen. Dit om te voorkomen dat één zwak vak het leerlingen onmogelijk maakt om een diploma op een hoger niveau af te sluiten.
- De eerste correctie van het eindexamen wordt door een docent van een andere school gedaan, de tweede steekproefsgewijs door de eigen docent.

2. GELIJKE KANSEN: ONDERWIJS DAT AANSLUIT BIJ DE TALENTEN VAN JONGEREN

Uit de praktijk: “Op deze school worden de kinderen niet veroordeeld, maar gecoacht. Ook is er veel vrijheid: de ene steekt meer tijd in sport, de ander heeft juist meer tijd nodig om het Nederlands onder de knie te krijgen. Ze houden zelf bij op welke gebieden ze het goed doen, en op welke minder. Natuurlijk houden de leraren scherp in de gaten of de voordeelingen goed verlopen en grijpen ze in als het nodig is, maar in eerste instantie houden de leerlingen zelf hun eigen ontwikkeling in de gaten.”

Onderwijs moet jongeren kansen bieden. Ons ideaal - dat die kansen onafhankelijk zijn van afkomst of inkomen van de ouders - is nog steeds springlevend. Het bieden van gelijke kansen is een enorme ambitie gezien de grote verschillen in achtergrond, thuissituatie en talenten van jongeren. Om jongeren gelijke kansen te bieden moeten we rekening houden met de verscheidenheid van jongeren.

Gelijke kansen bieden we alleen door onderwijs dat rekening houdt met de verschillen tussen leerlingen, dat aansluit bij hun talenten en hun een basis biedt waarop ze hun hele leven kunnen bouwen.

Docenten moeten de mogelijkheid krijgen om te differentiëren in de klas. Dat is een moeilijke opgave waar opleidingen, scholen en overheid de docenten maximaal bij moeten ondersteunen.

Scholen moeten de ruimte krijgen om maatwerk te bieden in

opleidingen, schooltypen en onderwijssoorten. Verschillend aanbod kan vorm krijgen binnen de school of zelfs binnen de klas, maar ook door het opzetten van aparte scholen. Deze keuze is aan de scholen zelf.

Belangrijk is dat het niet gaat om de naam of het label van de schoolsoort of opleiding. Mavo, ambachtsschool, vmbo: de keuze is aan de school. Het belangrijkste is dat een kind onderwijs volgt waar het tot zijn recht komt.

De PvdA neemt de les van de commissie Dijsselbloem ter harte. Zwakke en kwetsbare leerlingen die goed onderwijs juist zo hard nodig hebben, vallen te vaak tussen wal en schip. De overheid moet garant staan voor goed onderwijs voor alle leerlingen. De overheid moet dan wel zijn verantwoordelijkheid waarmaken door aan de ene kant de voorwaarden te scheppen voor scholen en docenten om goed onderwijs te kunnen geven en aan de andere kant in te grijpen als scholen onvoldoende kwaliteit bieden of hun verantwoordelijkheid ontlopen in het bieden van kansen aan alle scholieren.

MAATWERK EN DIFFERENTIATIE IN SCHOOLSOORTEN EN OPLEIDINGEN

- *Kansen voor kinderen die beter met hun handen leren en kinderen die weten waar ze heen willen:* ruim baan voor vak- en/of ambachtsscholen. Goed onderwijs biedt kinderen de kans op jonge leeftijd een specialistische opleiding gericht op een bepaald beroep te volgen. Praktijkgericht leren moet op verschillende niveaus mogelijk zijn. Daarom willen wij ruim baan voor vak- en/of ambachtsscholen. Als we het hebben over 'ambachtsscholen', dan betekent dat niet dat we teruggaan naar vroeger. Alleen al het gereedschap waarmee wordt gewerkt, is anders dan vroeger. Leerlingen in de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg zijn gebaat bij onderwijs met een

leerling-gezel-meester-opbouw, die meer is gericht op het leren met de handen. Het onderwijs moet voor hen meer praktijkgericht zijn, terwijl daarnaast de basisvaardigheden taal, rekenen en burgerschap worden gewaarborgd.

Het gaat erom dat leerlingen die al vroeg weten waar zij willen gaan werken, worden opgeleid voor een plaats op de arbeidsmarkt en niet te lang hoeven te blijven worstelen met die algemene vorming die zij niet strikt nodig hebben. Hetzelfde geldt voor leerlingen die waarschijnlijk nooit een startkwalificatie op mbo-niveau 2 zullen behalen. Op de vakschool volgen jongeren een geïntegreerde vmbo/mbo-opleiding. Dit schooljaar zijn de eerste experimentele vmbo/mbo-opleidingen begonnen. De ontwikkeling van vmbo-mbo 1/2-trajecten is niet iets dat we van bovenaf moeten opleggen, omdat er ook vmbo'ers

bestaan die juist gebaat zijn bij een nieuwe start op het mbo, maar vormt een kwestie van ruimte bieden aan instellingen die het zélf willen organiseren. De uitkomsten van de experimenten die er nu zijn, vormen de basis voor scholen die ook een geïntegreerde opleiding willen aanbieden.

Naast nieuwe mogelijkheden bieden ook bestaande trajecten kansen voor leerlingen die beter met de handen leren. Zoals de leerwerktrajecten.

- *Kansen voor kinderen die liever met hun hoofd leren:* mavo terug? Naast de meer praktisch ingerichte opleidingen moeten ook de meer theoretisch gerichte programma's op het vmbo blijven bestaan. Scholen mogen vmbo-afdelingen ook gewoon mavo noemen. Het vmbo-t is als enige leerweg niet alleen gericht op doorstroom naar het beroepsonderwijs, maar ook op doorstroom naar de havo. Het vmbo-t moet deze scharnierfunctie behouden.

Leerlingen die voor de doorstroming een extra jaar nodig hebben, moet de mogelijkheid geboden worden in te stromen in leerjaar 3 of in een speciale schakelklas waar zij leerjaar 3 en 4 kunnen doen. Scholen moeten de keuze hebben om twee programma's aan te bieden, zodat leerlingen beter voorbereid worden voor het mbo of succesvol kunnen doorstromen naar de havo.

- *Kansen voor kinderen die niet weten wat ze willen:* jongeren die niet weten wat ze willen, moeten niet te jong gedwongen worden een specifieke keuze te maken. Jongeren moeten kunnen kiezen voor brede arbeidsmarkt georiënteerde programma's. Uiteraard moet er in deze programma's veel aandacht zijn voor beroepsoriëntatie.
- *Kansen voor kinderen met achterstanden:* voor een bepaalde groep leerlingen is alleen goed en passend onderwijs niet voldoende om achterstanden weg te werken en hen gelijke kansen te bieden. Door een beperkt taalniveau is het moeilijk te bepalen welk niveau deze kinderen aankunnen. Hun achterstanden moeten daarom vroegtijdig gesignaleerd worden opdat ze, voordat ze aan het vmbo of ander voortgezet onderwijs beginnen, de kans krijgen taal- en leerachterstanden weg te werken. Bijvoorbeeld door extra taal- en rekenlessen op het basisonderwijs, schakelklassen tussen de basisschool en het voortgezet onderwijs, weekendscholen of dagscholen bieden wij hen de kans achterstanden in te halen en onderwijs te volgen op een niveau dat bij hen past
- *Geld voor leerwegondersteunend onderwijs moet worden geormerkt voor de betrokken leerlingen.* Leerwegondersteunend onderwijs biedt bij uitstek de mogelijkheid om leerlingen zorg op maat te geven. De Algemene Rekenkamer heeft laten zien dat het geld lang niet altijd terecht komt bij de leerlingen waarvoor het is bestemd. Daarom moeten scholen gaan verantwoorden dat zij het geld zo besteden als het bedoeld is.

RUIJ BAAN VOOR DOORSTROMERS EN STAPELAARS

Het is moeilijk voor leerlingen om op jonge leeftijd al keuzes te maken. Het uniform uitstellen van de studiekeuze voor alle leerlingen, zeker diegenen die liever met de handen dan met het hoofd leren, is ongewenst. Daarom moeten leerlingen die later bloeien of niet direct de juiste keuze maken, maximaal de mogelijkheid krijgen om, soms door langere routes in het onderwijs, hun talenten te ontplooiën. Dat betekent geen belemmeringen voor zogenaamde inefficiënte leerroutes, maar juist ruim baan voor doorstromers en stapelaars. Zowel voor route vmbo-t naar havo als voor het doorstromen van vmbo via mbo naar hbo en mogelijk universiteit.

VOORSTELLEN:

- **Bestaande belemmeringen om te stapelen en door te stromen moeten zo veel mogelijk worden weggenomen.** De beperking dat de vmbo'ers maximaal vijf jaar over hun opleiding mogen doen, moet komen te vervallen. Scholen moeten dat zelf kunnen bepalen.
- **De verbetering van de doorstroom van vmbo naar mbo is van groot belang** omdat de overstap veel uitval veroorzaakt. Daarom moet er worden ingezet op geïntegreerde vmbo/mbo-scholen.
- **De doorstroom van vmbo naar havo mag niet worden belemmerd.** Het vmbo-t moet daarom gericht zijn op zowel het beroepsonderwijs als op doorstroom naar de havo. In de derde/vierde klas van het vmbo-t kan er met extra vakken een onderscheid worden gemaakt tussen de groep die naar het mbo gaat doorstromen, en de groep die verdergaat naar havo. Het is in dit verband waardevol om ook vmbo-t leerlingen een extra beroepsgericht vak te laten volgen. Doel is dat leerlingen ervaren waar hun interesses liggen, en leren over welke talenten zij beschikken. Leerlingen kunnen zo betere keuzes maken, waardoor het risico op schooluitval kleiner wordt.

- **Leerlingen moeten kunnen switchen tussen sectoren.** Leerlingen moeten niet opgesloten zitten in een sector, maar ruimte krijgen andere keuzes te maken en door te stromen.
- **Inspectie moet kijken naar toevoegde waarde van scholen en niet alleen naar eindopbrengsten.** Het toezicht mag risicomijdend gedrag van scholen (leerlingen minder kansen gunnen) niet belonen met positieve beoordeling. Scholen moeten niet gestraft worden als ze leerlingen een klas over laten doen.

Uit de praktijk: *“Er is veel verschil in het eindniveau van de vmbo-leerlingen. Daarom zou er veel meer ‘op maat’ gewerkt moeten worden met hen. Zwakkere leerlingen moeten de kans krijgen een jaar extra les te krijgen. Ze blijven op die manier niet zitten, wat een hele negatieve connotatie heeft, maar krijgen meer tijd om hun vmbo op een goed niveau te voltooien.”*

NIET ALTIJD SAMEN NAAR SCHOOL

Op de laagste niveaus van het vmbo zitten vaak te veel leerlingen met verschillende problemen in één klas. Overbelaste leerlingen, leerlingen met leer- of gedragsproblemen, maar ook leerlingen voor wie het niveau eigenlijk te laag is, kunnen de sfeer in de klas ernstig onder druk zetten.

We moeten scholen niet met een onmogelijke opdracht opzaden. Door het samenvoegen van veel verschillende zorgleerlingen is de groep simpelweg te groot geworden, waardoor leerlingen niet het onderwijs en de begeleiding krijgen die ze nodig hebben.

VOORSTELLEN:

- **In het vmbo komen jongeren voor die problemen meenemen naar school.** Het vmbo heeft niet als taak alle problemen van elders op te lossen, maar de school fungeert wel als vindplaats van de problemen. Te veel risicoleerlingen in één klas gaat ten koste van de leerlingen die geen extra zorg nodig hebben. Het stempel risicoleerling mag echter niet voor alle leerlingen een definitief exit naar het speciaal onderwijs betekenen: tijdelijke uitplaatsingen kunnen een verstandige oplossing vormen. Laat ook een aantal scholen die dat willen, de (jeugd)zorg binnen de school halen en geef hen ook de mogelijkheid om de zorg aan te sturen. Dit betekent dat de hindermacht van instanties daartoe moet worden doorbroken.
- **Voor overbelaste leerlingen - leerlingen die te veel problemen het hoofd moeten bieden - moeten scholen de mogelijkheid krijgen extra zorg in te schakelen zoals maatschappelijk werk of jeugdzorg.** Meer handen op school moeten bewerkstelligen dat scholen en docenten ontlast worden.
- **Ook jongeren met ernstige leer- of gedragsproblemen moeten de kans krijgen zich te ontwikkelen.** Ze moeten op het speciaal onderwijs niet bezig gehouden worden, maar goed onderwijs krijgen dat bij hen past. Speciaal onderwijs is voor leerlingen succesvoller wanneer meer aandacht besteed wordt aan de aansluiting op de arbeidsmarkt. Scholen moeten zich richten op de ontwikkeling van talenten van deze kinderen en hun rol in de samenleving. Daarom moeten voortgezet speciaal onderwijs scholen voor vmbo-leerlingen in dit verband meer het karakter krijgen van vakscholen. Qua bekostiging valt het speciaal onderwijs onder het primair onderwijs en voor bijvoorbeeld de bekostiging van machines bij opleidingen voor metaalonderwijs is dat ontoereikend, terwijl het toch de bedoeling is dat ook deze scholieren zo veel mogelijk een plaats verwerven op de arbeidsmarkt.

- **Leerlingen die op school niet te handhaven zijn, moeten terecht kunnen op een school die wel bij hen past.** Scholen maken regionale afspraken over de plaatsing van deze leerlingen. Er zijn ook *free-riders* onder de scholen die zich hieraan onttrekken. De leerplichtambtenaar moet een rol en doorzettingsmacht krijgen als scholen in een regio zich onttrekken aan die gezamenlijke verantwoordelijkheid. Op termijn kunnen regionale netwerken van scholen die verantwoordelijk worden voor het plaatsen van alle leerlingen, deze rol overnemen. Het aantal time-out projecten waar deze kinderen voor kortere of langere tijd terecht kunnen, moet uitgebreid worden. Ook moet er meer 24-uurs opvang (internaten) voor onhandelbare kinderen komen. Zij moeten dan op deze andere manier een diploma kunnen halen.
- **Afschaffen verplichte handtekening van ouder voor overplaatsing naar bijvoorbeeld speciaal onderwijs of rebound wanneer een kind dat zich misdraagt, niet meer te handhaven is.** Wel moeten 'vreemde ogen' meekijken (bijvoorbeeld het samenwerkingsverband van scholen) om te voorkomen dat scholen leerlingen te makkelijk een kans ontnemen.
- **Leerlingen die thuiszitten, omdat ze op geen enkele school terecht kunnen, moeten hoe dan ook geplaatst worden.** Daarom moeten ouders terecht kunnen bij één loket (regionaal netwerk) dat doorzettingsmacht heeft.
- Op veel scholen met een grote groep probleem- en risicojongeren dreigt de straatcultuur de schoolcultuur over te nemen. Wanneer er te veel probleem- en risicokinderen op één school zitten, draagt dat niet bij aan een goed schoolklimaat. Het ontnemt de overige jongeren de kans het maximale uit hun schoolopleiding te halen. **Daarom moeten er meer mogelijkheden komen voor probleemjongeren om buiten de school in de praktijk verder te leren.** Bijvoorbeeld in leerwerktrajecten.

OOK ZONDER STARTKWALIFICATIE KANS OP EEN BAAN

In Nederland wordt een startkwalificatie gedefinieerd als minimaal mbo op niveau 2. Niet elke leerling heeft echter de capaciteiten om dat niveau te behalen. Ook voor hen moet er onderwijs zijn dat hun mogelijkheden biedt een plaats op de arbeidsmarkt te verwerven. Daarom moet er gestalte gegeven worden aan het pleidooi voor meer arbeidsmarktgerichte leerwegen. Leerlingen met beperkte cognitieve vaardigheden voor wie de wettelijke startkwalificatie te hoog is gegrepen, moeten de kans krijgen om met voldoende aandacht en begeleiding zich maximaal te ontwikkelen en een goede arbeidsmarktqualificatie te behalen.

HINDERMACHT REGIONALE SAMENWERKING DOORBREKEN

De overheid moet de mogelijkheid krijgen in te grijpen wanneer regionale samenwerking door één van de partners geblokkeerd wordt.

3. SCHOOLUITVAL TERUGDRINGEN

Uit de praktijk: “Alles draait om goed management. Wij investeren in de leraren, in een nette school, dat merken de leerlingen en dat merk je aan het gedrag van de leerlingen. Een directie met een visie op de school is alles.”

Jaarlijks verlaten ruim 50.000 jongeren zonder startkwalificatie het onderwijs. Ruim eenderde van deze jongeren valt uit tijdens de overstap van vmbo naar mbo.

Het bestrijden van schooluitval is dan ook één van de prioriteiten van dit kabinet. Het sluiten van convenanten tussen gemeenten en scholen is een goede zaak en een eerste stap in het tegengaan van de schooluitval. Scholen en gemeenten zijn immers samen verantwoordelijk voor de uitval. Maar is deze eerste stap groot genoeg?

Het merendeel van de jongeren valt uit doordat ze te veel problemen het hoofd moeten bieden. Deze zogenoemde overbelaste jongeren lopen een groot risico om de school zonder diploma te verlaten. Er moet gericht beleid komen om deze jongeren kansen en goed onderwijs te bieden.

VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

Het belangrijkste wapen tegen de uitval is en blijft goed onderwijs. Onderwijs dat bij de jongeren past, hen boeit, dat

ze de mogelijkheid biedt hun talenten te ontwikkelen en gericht is op het opbouwen van de basiskennis die ze de rest van hun leven nodig hebben.

NIET WEGKIJKEN MAAR AANKIJKEN

Schooluitval terugdringen begint met aandacht voor kinderen. Dus als een kind gemist wordt, dan moet de school er achteraan. Iedere dag dat een kind van school wegblijft, wordt het moeilijker om hem of haar weer terug in de klas te krijgen.

Voor een effectieve aanpak van spijbelen is het nodig dat scholen actief en direct registreren en de leerling per mail aanmelden bij de inspectie, dat er voldoende leerplichtambtenaren zijn (dit is een verantwoordelijkheid van gemeenten), dat spijbelzaken een snelle afhandeling krijgen bij de spijbelrechter en dat ouders betrokken worden door hen aan te spreken op het gedrag van hun kind en door hen ondersteuning te bieden.

Uit de praktijk: “De school onderhoudt stevig contact met de ouders van de leerlingen. In de onderbouw vindt er zeker twee maal per jaar een huisbezoek plaats. Mentoren bezoeken de ouders met een sociale-competentie-observatielijst. Dat goede contact is heel belangrijk, want de school wil heel graag dat als er iets is, de ouders ook meteen naar school komen.”

STRUCTUUR EN VERBONDENHEID

Leerlingen moeten weten dat er regels zijn waaraan ze zich moeten houden, dat deze strikt gehandhaafd worden en dat ze hard moeten werken om te presteren. Maar de school moet ook veiligheid bieden, jongeren moeten het prettig vinden om naar school te gaan (zie ook hoofdstuk 5). En ze moeten zich verbonden voelen, het gevoel hebben dat ze erbij horen, dat er mensen zijn die om hen geven en die hen willen helpen te voldoen aan alle eisen en regels. Ze moeten gemist worden als ze spijbelen of ziek zijn. Elkaar kennen en gekend worden is van groot belang.

SCHOOLMAATSCHAPPELIJK WERK

Leerlingen nemen hun problemen mee naar school. Jongeren moeten hulp en begeleiding krijgen bij het oplossen van deze problemen, anders vallen ze uit. Dat hoeft niet de verantwoordelijkheid van docenten te worden. Docenten moeten les kunnen geven. Daarom moeten we meer investeren in schoolmaatschappelijk werk. Docenten moeten wel (leren) signaleren.

Vmbo'ers met gedragsproblematiek vormen de groep die het grootste gevaar loopt om niet goed terecht te komen. Oplossingen komen nu vooral neer op toeleiding naar de arbeidsmarkt, maar ook op het punt van de zorgstructuur op school zouden verbeteringen mogelijk zijn. Laat een aantal

scholen die dat willen, de (jeugd)zorg binnen de school halen en geef hun ook de mogelijkheid om de zorg aan te sturen. Daartoe zal de wethouder de mogelijkheid moeten krijgen om de hindermacht van de instanties te doorbreken, zodat hij de school te hulp kan schieten.

PRIMAIR ONDERWIJS

Goed basisonderwijs, een betere informatie en overdracht van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs zijn van belang voor het slagen van vmbo'ers.

VMBO/MBO-SCHOLEN

Eenderde van de jongeren die school voortijdig verlaten, valt uit tijdens de overstap van het vmbo naar het mbo. Om de uitval effectief te bestrijden moeten we de stap van vmbo naar mbo zo klein mogelijk maken. Daarom moeten jongeren de mogelijkheid krijgen op één school en op één plek een opleiding te volgen vanaf de eerste klas van het vmbo tot aan de startkwalificatie op mbo 2-niveau.

Geïntegreerde vmbo/mbo-opleidingen verkleinen de kans op uitval. Jongeren hoeven dan niet over te stappen naar een andere opleiding en grote mbo-instelling, maar kunnen in de eigen vertrouwde omgeving van het vmbo een diploma met startkwalificatie behalen.

Juist voor de meest kwetsbare jongeren die een groot risico lopen uit te vallen, is het van belang dat zij op een vmbo/mbo-school terechtkunnen.

Uit de praktijk: "Het wordt voor de vmbo-leerlingen steeds moeilijker om uit de enorme brij aan opleidingen een goede keuze te maken. De verwachtingen van de leerlingen over het

ROC zijn ook vaak te hooggespannen en het komt regelmatig voor dat een leerling een verkeerde keus maakt. Daarom kiezen we ervoor dat de leerlingen eerst twee jaar basis-mbo volgen en dan pas een keuze maken. Dat geeft ze meer lucht, ze kunnen zich beter oriënteren en het zorgt ook voor minder teleurstellingen."

STAPELEN EN DOORSTROMEN

Kinderen (en hun ouders) moeten al op jonge leeftijd – rond de 12 jaar – kiezen voor een schooltype waardoor hun toekomst verregaand wordt beïnvloed. We hebben niet de illusie dat leerlingen op die leeftijd altijd de juiste keuze maken, hoe goed dat ook gestructureerd wordt. Daarom moeten ze kunnen stapelen en makkelijker kunnen doorstromen naar een andere opleiding.

ZOMERSCHOLEN

Om kinderen niet kwijt te raken tijdens de lange vakantieperiode moeten er mogelijkheden komen voor zomerscholen.

SPORT, CULTUUR EN VAKMANSCHAP

Onderwijs moet aansluiten bij de talenten van jongeren. Dat moet ook gelden voor sportieve, culturele of andere talenten. Op veel (brede) basisscholen kunnen leerlingen nu na schooltijd terecht voor sport en andere activiteiten. Er zouden ook brede vo- of vmbo-scholen moeten komen waar leerlingen niet alleen overdag lessen volgen maar 's middags of 's avonds de mogelijkheid hebben hun sportieve talent of andere talenten te ontwikkelen. Dit moet voor school noch docenten een extra belasting vormen. Het gaat erom dat het schoolgebouw hiervoor de ruimte kan bieden.

4. DE GROTE STEDEN: BETER ONDERWIJS EN TERUG- DRINGEN VAN SEGREGATIE

Uit de praktijk: "Ouders merken snel dat de school zwak is en halen hun kinderen er vanaf. En op het moment dat je aan het overleven bent, kom je niet toe aan het promoten van de pareltjes die de school ook heeft."

Van de scholen in de vier grote steden is 39 procent als zwak of zeer zwak beoordeeld. Enerzijds omdat de kwaliteit van het onderwijs slecht is. Anderzijds door een slecht imago, dat het gevolg is van het op school houden van overbelaste leerlingen waardoor de overige leerlingen wegblijven. Op bijna tweederde van de scholen in de veertig aandachtswijken is de kans kleiner dat leerlingen succesvol de school doorlopen. Ouders en leerlingen maken zich dan ook terecht zorgen over het niveau en de kwaliteit van het onderwijs op de vmbo-scholen in de grote steden. Het gevolg is dat het aantal leerlingen terugloopt. Voor scholen is het daardoor nog moeilijker het tij te keren. Ze moeten immers met minder geld een groter probleem oplossen.

We moeten deze scholen en deze docenten optimaal ondersteunen, zodat zij weer onderwijs kunnen geven waar ze trots op kunnen zijn en de leerlingen een prettige, rustige en veilige schooltijd kunnen bieden. Scholen moeten de ruimte en de middelen hebben om met goede begeleiding en met vernieuwende programma's van hun scholen topscholen te maken. En we moeten alles op alles zetten om de segregatie,

niet zozeer naar kleur maar wel de segregatie tussen kansarmen en kansrijken, te doorbreken.

SEGREGATIE

De oververtegenwoordiging van allochtone groepen in de lagere sociale klassen maakt dat het vmbo veel 'zwarter' is dan havo/vwo. Zwarte scholen zijn pas echt een onderwijskundig probleem wanneer er sprake is van een concentratie van probleem- en risicojongeren op één school.

Scholen moeten een afspiegeling van de buurt zijn. In de grote steden is dit geen eenvoudige opgave. Scholen die een perfecte afspiegeling zijn van de wijk, hebben regelmatig te maken met een grote concentratie van probleemjongeren op de school. In deze wijken en op deze scholen vallen etnische en sociaal-economische segregatie grotendeels samen. Op een school met alleen maar probleem- en risicojongeren kunnen leerlingen zich dan niet aan elkaar optrekken. Docenten zullen een groot deel van hun tijd kwijt zijn aan het omgaan met problemen in plaats van met lesgeven. Daardoor komt de kwaliteit van deze scholen onder druk te staan.

De school is bij uitstek de plaats waar jongeren kunnen leren omgaan met de diversiteit in de samenleving. Als jongeren dat daar niet goed leren, hoe kunnen zij dan als volwassenen goed participeren in de samenleving? Segregatie is daarom niet alleen een onderwijsprobleem, maar ook een maatschappelijk probleem.

Segregatie is niet wenselijk

1. vanwege de gevolgen voor de kwaliteit van het onderwijs.
2. omdat we geen parallelle samenlevingen wensen. Dit kan bestreden worden door gemengde wijken na te streven.

WE ZETTEN IN OP:

- **Topscholen:** de beste scholen met aantrekkelijk onderwijs en de beste docenten. Scholen krijgen ruimte om met ver-

nieuwende programma's en excellente opleidingen jongeren naar zich toe te trekken. Goed onderwijs op een aantrekkelijke school om de negatieve spiraal van veel vmbo-scholen in de grote steden te doorbreken. Als hier extra geld voor nodig is, dan moeten we ervoor zorgen dat dit er komt. Op deze topscholen moet ruimte zijn voor het aanbieden van een verlengde schooltijd. Waar naast onderwijs ook andere instellingen (bijvoorbeeld sport, cultuur, huiswerkbegeleiding) deze jongeren een aanbod kunnen doen. Dit biedt jongeren een kans om te ontvluchten aan de negatieve straatcultuur en het compenseert de gebrekkige ondersteuning van thuis voor een succesvolle schoolloopbaan.

- **De verlengde school:** deze biedt kansen aan de groep jongeren voor wie de afstand tussen school en arbeidsmarkt het grootst is. De school biedt deze jongeren, die vaak uit lagere sociaal-economische milieus afkomstig zijn, een plaats waar ze in vertrouwde omgeving aan het werk kunnen. Een duidelijk weekritme biedt structuur en houvast en legt de basis voor het ontwikkelen van de arbeidsidentiteit. Jongeren krijgen daarbij begeleiding en hulp bij het

oplossen van problemen van verschillende instellingen. Daarnaast krijgen de jongeren de kans om zich bezig te houden met activiteiten waarin ze zich graag willen ontwikkelen. Na afloop van het traject stromen deze jongeren door naar regulier of aangepast werk of opleiding.

Een dergelijk project, de wijkschool genoemd, is in Rotterdam op experimentele basis van start gegaan. Het Rijk ondersteunt dit project met 4,6 miljoen euro subsidie. We vinden dat dergelijke initiatieven in verschillende steden moeten worden ontwikkeld.

- **Meer rolmodellen:** rolmodellen zijn belangrijk omdat de jongeren zich aan hen kunnen optrekken en ze geïnspireerd en gestimuleerd kunnen worden om verder te gaan met hun opleiding, of een goede baan na te streven. Het verruimt hun blik en zorgt ervoor dat drugsdealers niet de enige rolmodellen meer voor hen zijn. Een voorbeeld is het maatjesproject waarbij hbo-studenten als persoonlijk 'maatje' vmbo-scholieren ondersteunen, ook om te voorkomen dat die afglijden en wellicht voortijdig de school verlaten.
- **Dubbele wachtlijsten:** ook in gemengde wijken ontstaan gesegregeerde scholen. In dergelijke wijken kunnen dubbele wachtlijsten een oplossing zijn. In zo'n geval hantieren scholen gescheiden wachtlijsten voor bijvoorbeeld allochtone en autochtone jongeren of kinderen van laagopgeleide en kinderen van hoogopgeleide ouders. Dubbele wachtlijsten werken uiteraard alleen als er voor beide lijsten aanmeldingen zijn. Dat is op scholen met te veel kansarme en overbelaste leerlingen niet het geval. Scholen met weinig overbelaste leerlingen moeten worden verplicht om kansarme en overbelaste jongeren toe te laten.
- **Gezamenlijk aanpak van de problemen:** de problemen zijn te ingewikkeld. Het is daarom niet goed als elke school zich verschuilt achter de schooldeuren. Scholen moeten op regionaal niveau de problemen gezamenlijk aanpakken. Concurrentie tussen scholen om de leerlingen moet onder-

geschikt gemaakt worden aan het samen oplossen van de problemen van het vmbo in de grote steden.

Dit gaat verder dan het maken van afspraken over het toelatingsbeleid. Het toelatingsbeleid vormt op veel plekken geen werkzaam instrument om het ontstaan van zwarte scholen tegen te gaan. Het opzetten van magneet- of topscholen vormt een beter instrument om het vmbo in de grote steden overeind te houden. Maar ook het beperken van de groei van scholen in randgemeenten kan een bijdrage leveren aan het sterk houden van het vmbo in grote steden. Voorwaarde is dan wel dat de scholen in de G4 van goede kwaliteit zijn. Want ouders hebben het recht om een goede school voor hun kinderen te zoeken.

- **Toelatingsrecht:** segregatie in het onderwijs moet tevens worden tegengegaan door het recht van ouders bij de schoolkeuze te versterken. Mede doordat bijzondere scholen leerlingen kunnen weigeren waarvan de ouders hun levensbeschouwelijke grondslag niet onderschrijven, is er namelijk in het onderwijs sprake van een segregatie die nog sterker is dan de segregatie die er al valt waar te nemen in de bevolkingssamenstelling in de buurten. Uitgangspunt moet worden dat elke school algemeen toegankelijk is, tenzij deze een toelatingsbeleid voert dat aan duidelijke en stringente rechtmatigheidsvoorwaarden voldoet.

GELD VOOR SCHOLEN IN DE GROTE STEDEN

- **Meer handen op school:** bijvoorbeeld voor het inzetten van extra conciërges en ‘pedagogische’ beveiligers of voor meer tijd voor het begeleiden van leerlingen en schoolmaatschappelijk werk. Meer handen op school moeten bewerkstelligen dat scholen en docenten ontlast worden.
- **Adempauze voor scholen waar de leerlingenaantallen teruglopen:** een school met een slechte reputatie of waar de kwaliteit echt te wensen overlaat, moet in het geval van

teruglopende leerlingenaantallen met minder geld grote problemen zien op te lossen. Scholen die te kampen hebben met teruglopende leerlingenaantallen, moeten daarom een adempauze krijgen voordat de financiering terugloopt. Voorwaarde is wel dat de school een geloofwaardig verbetertraject heeft ingezet.

- **Topsalarissen voor topdocenten:** docenten op de vmbo-scholen krijgen vaak een lager salaris dan docenten in de bovenbouw van het vwo. Dit, terwijl van de docenten die les geven op de laagste niveaus op vmbo-scholen in de grote steden, het meest gevraagd wordt. Deze topdocenten moeten beter beloond worden.

DE ROL VAN DE GEMEENTEN

- Gemeenten moeten scholen bijstaan bij hun zware taak. Door extra geld en goede zorg (Zorg- en adviesteams en

Jeugd adviesteams) te bieden. Door te investeren in aantrekkelijke schoolgebouwen met een menselijke maat. Door aan te sluiten bij de wijkaanpak. En door de hindermacht te doorbreken als instanties niet meewerken.

- Scholen en gemeenten moeten op regionaal niveau samenwerken bij het aanpakken van de segregatie. Om de concentratie van kansarme en overbelaste leerlingen tegen te gaan, moet de 'kerngemeente' binnen de regio een vorm van doorzettingsmacht worden toegekend.
- De geldstromen van de verschillende instanties die actief zijn rond 'overbelasten' moeten ontschot en gebundeld worden, en de (kern)gemeente zou tot coördinatiepunt benoemd moeten worden.
- We steunen het pleidooi van de vier grote steden om gemeenten meer mogelijkheden te geven in te grijpen bij slechte scholen. Gemeenten moeten de mogelijkheid krijgen om zogeheten free-riders aan te pakken. Het betreft bijvoorbeeld scholen die weigeren om de tekortschietende kwaliteit van hun onderwijs op te lossen, die niet willen bijdragen aan het doorbreken van segregatie of die zich niet verantwoordelijk voelen voor de gezamenlijke kwaliteit van het onderwijsaanbod in de regio. Ook moeten gemeenten scholen die slecht presteren, bij het ministerie kunnen voordragen voor een verbetertraject. De rijksoverheid moet kunnen ingrijpen wanneer scholen of gemeenten hun verantwoordelijkheid ontduiken.

5. BETER IMAGO: LEERLINGEN, DOCENTEN EN OUDERS KUNNEN TROTS ZIJN OP HET VMBO

Uit de praktijk: "De telefoon moet uit, je pet moet af, je jas uit, je mag niet eten in de klas. En als je drie keer te laat komt, worden je ouders gebeld en moet je een uur inhalen na school. Dat zijn allemaal goede regels. In het bedrijfsleven moet je je toch ook aan regels houden."

Op heel veel vmbo-scholen gaat het goed. Toch heeft het vmbo een slechte naam. Het negatieve imago heeft te maken met de (onterecht) negatieve beoordeling van de ambachtelijke beroepen, de onveiligheid (straatcultuur die binnendringt op de scholen), de soms problematische kwaliteit van het onderwijs en in de grote steden ook met een culturele component.

Incidenten op vmbo-scholen worden breed uitgemeten in de pers. Probleemjongeren die scholen met de grootste moeite binnenhouden, zijn de slechte ambassadeurs van scholen, met alle gevolgen voor de beeldvorming van dien. Doordat ouders vervolgens kiezen voor de havo of een school in de verdere omgeving, lopen verschillende vmbo-scholen leeg. Daardoor wordt het nog moeilijker het negatieve imago van de school af te schudden.

Het imago van de top heeft ook te lijden onder de lagere niveaus. Bij het mbo blijkt het nodig een duidelijker onderscheid aan te brengen tussen de niveaus 1 tot en met 4, omdat de niveaus in de beeldvorming te zeer een eenheidsworst waren geworden. We zouden moeten bezien of iets dergelijks bij de leerwegen van het vmbo ook nodig is. De aantrekke-

lijkheid van vmbo-t zou kunnen worden vergroot door een betere afstemming met mbo-3 en -4 en hbo.

Ook moeten we laten zien dat er heel veel goeds gebeurt op de vmbo-scholen in het hele land. Ouders moeten weer bewust voor het vmbo kiezen voor hun kinderen.

Maar vooral moeten we de kwaliteit van het vmbo zichtbaar verbeteren. Vmbo-scholen moeten bekend komen te staan om hun goede onderwijs, waar kinderen voldoende mogelijkheid hebben om hun talenten te ontwikkelen. De scholen zijn veilig en prettig en zo kleinschalig dat leerlingen zich er gekend voelen.

JE VEILIG EN THUIS VOELEN OP SCHOOL

De straatcultuur mag de gezonde schoolcultuur niet overnemen. Samen met leerlingen, docenten en ouders moeten scholen werken aan een veilige schoolcultuur waar asociaal gedrag geen ruimte krijgt.

Scholen zijn verantwoordelijk voor de veiligheid op school. De overheid moet ervoor zorgen dat schoolleiders sociale veiligheid op school kunnen garanderen. Bijvoorbeeld door te zorgen voor voldoende middelen voor begeleiding en hulpverlening voor risicjongeren en voor jongeren met problemen.

Geweld mag niet onder de pet gehouden worden, maar moet worden gemeld en geregistreerd. Anders komen docenten er alleen voor te staan.

Goed toezicht versterkt het veiligheidsgevoel. De conciërge is daarom van groot belang voor de veiligheid op school. Er zijn echter ook veel scholen die niet zonder beveiligers kunnen. Omdat voorkomen beter is dan genezen, is het belangrijk dat beveiligers een goede informatiepositie hebben op school. Dat lukt alleen als je weet hoe je met deze jongeren om moet gaan. Politie en jeugdzorg moeten scholen actief informeren over mogelijke risicoleerlingen.

OUDERS BETREKKEN BIJ DE SCHOOL

Ouders moeten het gevoel krijgen dat het vmbo van hun kind ook hun school is, de sleutel voor een goede toekomst voor hun kinderen. Ze moeten zich medeverantwoordelijk gaan voelen voor het onderwijs dat hun kinderen er krijgen. School- en thuiscultuur moeten elkaar versterken. Te veel ouders komen niet naar de school van hun kinderen. Als de thuiscultuur te zwak is, wordt het gedrag van kinderen sterk bepaald door de straatcultuur, maar scholen kunnen alleen de schoolcultuur beïnvloeden. Scholen kunnen structuur en verbondenheid bieden, maar het oplossen van het probleem van de thuiscultuur is niet hun taak. Scholen moeten de mogelijkheid krijgen om ouders te verplichten om te verschijnen op ouderavonden. Andersom geldt dat de scholen ouders adequaat moeten informeren, rekeninghoudend met bijvoorbeeld taalproblemen en achtergrond van de ouders.

LEERLINGEN ACTIEF BETREKKEN BIJ DE SCHOOL

Betrokken leerlingen zijn goed voor de sfeer op school. Maar nog belangrijker is dat ze zorgen voor verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Kritiek van leerlingen legt zwakke plekken bloot in het onderwijs van een school. En leerlingen hebben ook ideeën over hoe het onderwijs op een school beter kan. Daarom is het zo belangrijk dat er ook op vmbo-scholen leerlingenraden zijn. Die zijn er echter nog veel te weinig. Daarom willen we scholen oproepen om actief het opzetten van leerlingenraden te ondersteunen en het Laks (Landelijk Actie komitee scholieren) helpen bij het ondersteunen en opzetten van leerlingenraden in het Vmbo.

SCHOOL IN DE BUURT: DE SCHOOL MOET FUNGEREN ALS EEN ONTMOETINGSPLAATS IN DE BUURT.

Een school is niet alleen de vindplaats voor problemen waar jongeren mee te maken hebben, maar ook een plaats van

waaruit kansen kunnen worden geboden. Vanuit deze gedachte is de brede school een waardevol concept, dat krachtig gestimuleerd moet worden. Het moet particulieren makkelijk gemaakt worden met behulp van een kredietwaarborg hieraan deel te nemen.

MENSELIJKE MAAT

De menselijke maat op veel scholen is ver te zoeken. Schoolbesturen weten vaak niet wat er gaande is op de afzonderlijke scholen of in de klas. De afstand tussen management en bestuur enerzijds en docenten, leerlingen en ouders anderzijds neemt daardoor toe. Op alle scholen moet centraal staan: kennen en gekend worden. Dit betekent niet alleen dat leerlingen niet onopgemerkt weg kunnen blijven, maar ook dat vorderingen en positieve ontwikkelingen opgemerkt worden door medewerkers, schoolleiding en medescholieren.

De overheid moet scholen dan ook maximaal stimuleren deze menselijke maat te waarborgen.

Daarom bepleiten wij:

- dat iedere schoolvestiging inzicht krijgt in de overheidsbijdrage die het schoolbestuur voor hun school krijgt
- een fusietoets bij fusies tussen grote scholen of scholengemeenschappen
- dat scholen of vestigingen van scholen de mogelijkheid krijgen uit een scholengemeenschap of bestuursstichting te stappen en zelfstandig verder te gaan
- een eigen BRIN-nummer³ voor elke vestiging van een school. Het overheidsbeleid moet meer gericht zijn op het niveau van de afzonderlijke school. Zo stimuleer je dat ook bij het vmbo voldoende docenten in een hogere schaal terecht komen.

GOED ONDERWIJS

Trots moet ook van binnenuit ontstaan: door de scholieren die ervaren dat ze in een goed onderhouden omgeving goed onderwijs krijgen. Leerlingen, ouders en docenten zullen weer trots zijn op hun opleiding en hun vmbo wanneer ze weten dat ze goed onderwijs krijgen of geven.

EEN MOOI SCHOOLGEBOUW EN KANS OP EEN GOEDE BAAN

Slechte schoolgebouwen dragen niet bij aan de kwaliteit van het onderwijs, aan de motivatie en goed gedrag van leerlingen. Goed onderwijs moet in moderne, goede gebouwen plaatsvinden. Mooie gebouwen dragen bij aan een beter imago en zorgen ervoor dat leerlingen en leraren zich er veilig voelen.

Door breed uit te meten dat de kans op een goede baan na het doorlopen van de vmbo (mbo)-opleiding zeer groot is – bijvoorbeeld door aansprekende rolmodellen uit het bedrijfsleven ter illustratie aan te voeren – wordt de beeldvorming rond het vmbo positief beïnvloed.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Vmbo'ers kunnen meer dan we denken. Maar we moeten ze wel de kans geven om het beste uit zichzelf te halen, hun talenten te ontwikkelen. Hoe? Door de leerling centraal te stellen en niet het systeem. Door maatwerk te leveren dat rekening houdt met de verschillen tussen al die leerlingen. Door de leerlingen te laten leren in een omgeving waar ze welkom zijn, zich geborgen en veilig voelen, maar waar ook structuur is en wat van hen geëist wordt. Waar de kwaliteit van het onderwijs en van de docenten vanzelfsprekend is. Waar jongeren beter worden voorbereid op het vervolgonderwijs en het onderwijs beter aansluit bij de wensen en behoeften van de arbeidsmarkt.

Want vmbo'ers kunnen niet alleen meer dan we denken, ze zijn ook onontbeerlijk voor onze maatschappij. We moeten zuinig op ze zijn, zij zijn het die straks grote delen van de arbeidsmarkt voor hun rekening nemen. Het zijn niet alleen de kapsters en de loodgieters, de kraamverpleegsters en boekhouders, maar ook de ondernemers en de technici van morgen.

De belangrijkste aanbevelingen zijn dan ook:

1. Zonder goede docenten geen goed onderwijs. De schoolleiding is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de docenten. Dit vereist een gerichte begeleiding en bijscholing van docenten.
2. Verlagen van de werkdruk door kleinere klassen, meer tijd

voor onderwijs door meer tijd voor begeleiding, aanstellingen met minder lesuren voor jonge docenten en een realistischer urennorm.

3. Kwaliteit en niveau van de basiskennis en –vaardigheden moeten gewaarborgd worden. Cruciaal daarvoor is dat er hoge opleidingseisen aan de docenten worden gesteld en dat de lerarenopleidingen de kwaliteit leveren die daarvoor nodig is.
4. Praktische beroeps- en loopbaanoriëntatie moeten een vast onderdeel zijn van het onderwijsprogramma. Goede beroepsoriëntatie laat jongeren in de praktijk ervaren hoe het er in bepaalde beroepen aan toegaat. Door betere keuzes te kunnen maken, wordt het risico op schooluitval verkleind.
5. Scholen die slecht presteren, ondersteunen we met een EHBO voor zwakke scholen. Als dat niet helpt, moet de directie of leidinggevenden vervangen worden of zo'n school gesloten worden. Gemeenten moeten bevoegdheden krijgen slechte scholen bij de minister voor te dragen voor een verbetertraject.
6. Meer rekening houden met verschillen tussen leerlingen. Scholen moeten de mogelijkheid krijgen de indeling in sectoren los te laten. Ruim baan voor vak- en ambachtsscholen, maar ook maatwerk en ruimte op vmbo-t of mavo. Vmbo-scholen moeten de ruimte krijgen om vmbo/mbo-opleidingen op te zetten, al dan niet in samenwerking met ROC's. De doorstroom van vmbo naar havo mag niet worden belemmerd. Het vmbo-t moet daarom gericht zijn op zowel het beroepsonderwijs als op doorstroom naar de havo.
7. We moeten scholen niet verplichten jongeren zonder diploma na vijf jaar van school te sturen.
8. Arbeidsmarktgerichte leerwegen voor leerlingen die de capaciteiten niet hebben om mbo-niveau 2 te behalen.
9. Niet altijd weer samen naar school. Er mogen geen kinderen thuiszitten. Leerlingen die niet te handhaven zijn en leerlingen die zich misdragen moeten terechtkunnen op

een school die bij hen past. Als ouders dwarsliggen moet het soms mogelijk zijn om een leerling over te plaatsen naar een school die beter past bij zijn mogelijkheden en beperkingen. Jongeren met een gedragsproblematiek moeten opgeleid worden voor een plaats op de arbeidsmarkt. Als een kind tussen wal en schip dreigt te vallen moeten de leerplichtambtenaar en in de toekomst het regionaal samenwerkingsverband doorzettingsmacht krijgen.

10. Fusietoets en overheidsbeleid richten op schoolniveau in plaats van op bestuursniveau (elke vestiging van een school zijn eigen BRIN- nummer).
11. Het bevorderen van voldoende stageplaatsen moet onderdeel worden van het sociaal akkoord.
12. Er moet geld komen voor vmbo-topscholen in de grote steden.

NOTEN

1. Mbo-opleidingen worden gegeven op vier verschillende niveaus:
niveau 1: de assistentenopleiding leidt op voor eenvoudige uitvoerende werkzaamheden (een half tot één jaar);
niveau 2: de basisberoepsopleiding leidt op voor uitvoerende werkzaamheden (twee tot drie jaar); (startkwalificatie)
niveau 3: de vakopleiding leidt op tot volledige zelfstandige uitvoering van werkzaamheden (twee tot vier jaar);
niveau 4: de middenkaderopleiding (drie tot vier jaar) en de specialistenopleiding (kopstudie van één tot twee jaar) leiden op tot volledig zelfstandige uitvoering van werkzaamheden, met een brede inzetbaarheid of specialisatie.
2. Groeneveld, drs. M.J en Van Steensel, drs. K, Kenmerkend vmbo. Een vergelijkend onderzoek naar de kenmerken van vmbo-leerlingen en de generatie Einstein. Hiteq, Hilversum, 2008
3. BRIN = Basis Registratie Instellingen. De bekostiging van scholen is gekoppeld aan het BRIN-nummer. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende afdelingen of scholen binnen een scholengemeenschap.

MET DANK AAN:

Aloysius College, Den Haag
Baken Stad College, Almere
Calvijn met Junior College, Amsterdam
Carbooncollege locatie Rombouts, Brunssum
Da Vinci College, Roosendaal
Delta College, Utrecht
Den Haag Zuidwest locatie Beresteinlaan, Den Haag
Elzendaalcollege, Gennep
Esdal College, Emmen
Fioretticollege, Lisse/Hillegom
Gijsbert Karel van Hogendorpschool, Rotterdam
Kandinsky College, Nijmegen
Meerstream College, Utrecht
Minkema College, Woerden
Munnikenheide College, Etten Leur
Nehalennia Stedelijke Scholengemeenschap, Middelburg
Novacollege, Den Haag
Petrus Canisius College, Alkmaar
Piter Jelles Nijlan, Leeuwarden
Reggesteyn CSG , Rijssen
Stedelijk Dalton Lyceum, Dordrecht
Technisch en Maritiem College, Velsen/IJmuiden
Vellesan College, Velsen/IJmuiden
Zernike College, Groningen

